

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бордовская Н. В. Педагогика : учебник для вузов / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – Питер, 2001. – 304 с.
2. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – М. : Логос, 2001. – 384 с.
3. Ильясов Д. Ф. Принцип регулируемого эволюционирования в педагогике / Д. Ф. Ильясов, Г. Н. Сериков. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 336 с.
4. Коршунова О. В. Интегративно-дифференцированный подход к обучению в сельской школе (на примере предмета «Физика») : автореф. дис. ... д-ра пед. Наук : 13.00.01 / О. В. Коршунова. – Киров, 2006. – 44 с.

УДК 378.14.:378.037

*Анна ЧЕПЕЛЮК,
Олег МИХАЙЛОВСЬКИЙ,
Дмитро ПЕЦКОВИЧ
(м. Дрогобич)*

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ПРОБЛЕМА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Проведено аналіз науково-методичної та психолого-педагогічної літератури з проблеми професійного становлення майбутнього вчителя фізичної культури. Визначено складові професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури та виділено, що належить до вимог професійної підготовки вчителя.

Ключові слова: професійна підготовка, вчитель, фізична культура.

Chepelyuk A., Mihaylovskiy O., Petskovych D. Professional growth of future physical education teacher as a problem of higher educational establishment. The analysis of scientific, methodica, psychological and pedagogical literature was carried out. It concerns the issue which outlines the professional growth of future physical education teacher. The constituents incorporated in professional preparation of future physical education teachers are distinguished. They belong to the requirements of professional teacher preparation.

Key words: professional preparation, teacher, physical education.

Постановка проблеми. У Концепції загальної середньої освіти зазначена необхідність розв'язання проблеми підготовки фахівця, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про своє особистісне і професійне зростання, уміє досягти нових педагогічних цілей [11].

Соціально-економічна ситуація в нашій країні призвела до того, що перед вищою школою поставлено нові цілі і завдання, основним напрямом діяльності вищої школи стає задоволення потреб особистості

в знаннях, які б дозволяли адаптуватися в сучасному швидкоплинному світі. А це насамперед вимагає належного кадрового забезпечення, впровадження науково-обґрунтованої підготовки фахівців в умовах вищого навчального закладу.

Основним завданням вищих навчальних закладів в основному є здійснення освітньої діяльності певного напрямку, яка забезпечує підготовку вчителів відповідних рівнів і відповідає стандартам вищої освіти.

Одним з пріоритетних напрямів фізкультурної освіти України вважається необхідність створення умов для підвищення якості професійної підготовки вчителя фізичної культури в умовах вищого навчального закладу, насамперед у вдосконаленні функціонування системи ланок безперервної освіти.

Відомо, сучасному вчителю необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін у житті сучасної загальноосвітньої школи. А це можливо лише за умови високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених професійних здібностей.

Дану проблему окреслено і в державній національній програмі «Освіта», у котрій наголошується, що один з головних шляхів реформування освіти полягає в необхідності «підготовки нової генерації педагогічних кадрів, підвищення їх професійного та загальнокультурного рівня».

Освіта має формувати вчителя, адаптованого до життя у світі різноманітних зв'язків – від контактів із найближчим оточенням до глобальних зв'язків. Тому важливо навчати співіснуванню з іншими людьми і суспільними структурами, вмінню регулювати різні психологічні, соціальні, політичні та міжнаціональні конфлікти з дотриманням вимог культури думок.

Зазначимо, що досягнення мети сучасної освіти пов'язане з особистісним потенціалом учителя, його загальною та професійною культурою, без яких неможливе вирішення наявних проблем навчання та виховання відповідно до нових освітніх парадигм [12].

Професійна діяльність вчителя фізичної культури, котра потребує вміння застосовувати знання на практиці, професійної компетентності та високої відповідальності, визначає особливу важливість формування професійних знань, умінь та навичок, а також певних професійно значущих особистісних якостей у процесі навчання у вищому навчальному закладі.

Цілеспрямоване формування необхідних умінь та їх удосконалення забезпечуються через організацію навчально-виховного процесу у вузі, який виступає найважливішою ланкою підготовки фахівця фізичного виховання.

Аналіз досліджень. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми професійного становлення майбутніх фахівців фізичної культури в умовах вищих навчальних закладів свідчить про значну увагу науковців до її дослідження, зокрема таких аспектів, як: загально-педагогічні засади організації навчального процесу у вищих навчальних закладах А. Алексюк [1], М. Фіцула [16]; впровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання та виховання майбутніх фахівців фізичної культури у вищих навчальних закладах В. Вікторов [4], С. Живага [6]; теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту Н. Волянюк [5], Л. Сущенко [14]; організація та проведення педагогічної практики студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю О. Жигло [7], Б. Шиян [18].

В працях вітчизняних і російських учених ґрунтовно досліджувалися: концептуальні засади розвитку особистості вчителя та його педагогічної майстерності – Г. Балл [2] та ін.; педагогічного мислення та професійного інтелекту вчителя – П. Кандиба [10] та ін.; формування морально-психологічної готовності студентів до вчительської діяльності Є. Ільїн [9]; формування у студентів – майбутніх фахівців, творчого ставлення до професійної діяльності Є. Заїка [8]; особливості підготовки майбутніх фахівців до фізкультурно-оздоровчої роботи О. Тимошенко [15].

Мета статті – провести аналіз науково-методичної та психолого-педагогічної літератури з проблеми професійного становлення майбутнього вчителя фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка вчителів є неперервним процесом розв'язання навчально-виховних завдань, спрямованих на розвиток особистості людини. Її ефективність значною мірою визначається сформованістю ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя фізичної культури.

Професійне становлення майбутнього вчителя фізичної культури відбувається на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та життєвого досвіду, що зумовлює готовність вчителя до виконання професійних обов'язків та забезпечує високий рівень його самоорганізації.

Професійна підготовка вчителів фізичної культури базується на певній системі цінностей. Базові цінності в процесі навчання і виховання, на думку багатьох дослідників: В. Омеляненко [13], О. Худолій [14], Б. Шиян [18] значною мірою відбивають суспільні уявлення про особистість, що змінювалися й еволюціонували. Відповідно змінювалось і розвивалось суспільне розуміння функцій вчителя – носія і виразника

тих цінностей, що лежать в основі суспільного життя. У процесі цілеспрямованої педагогічної діяльності вчителю завжди потрібно було навчати, розвивати і виховувати дитину.

Зазначимо, професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури включає три взаємопов'язані складові [3]: *професійну* – спрямовану на підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до опанування професійними знаннями, виконання професійних функцій, володіння видами професійної діяльності в контексті особистісно-орієнтованої парадигми освіти; *особистісну* – спрямовану на підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до професійного самовизначення, професійної самореалізації та професійної самоактуалізації упродовж життя; *технологічну* – спрямовану на формування її організаційно-методичних умов.

Як свідчить аналіз напрацювань науковців з даного питання, професійна компетентність має відповідні суттєві ознаки, що обумовлені постійними змінами світу: у співвідношенні з предметними вміннями і знаннями у конкретних галузях, компетентність має діяльнісний характер узагальнених вмінь; виявляється у вмінні особистості здійснювати вибір, виходячи з адекватної оцінки в конкретній ситуації.

Провівши аналіз літературних джерел з проблеми професійного становлення майбутнього вчителя фізичної культури, можемо зазначити, що до вимог до професійної підготовки вчителя належать: професійна компетентність, що базується на спеціально-технічній, практичній та психолого-педагогічній підготовці; загальнокультурна компетентність, що включає знання основ світової культури, гуманістичних особистісних якостей, відповідальності за результати власної діяльності, мотивації до самовдосконалення; креативність, що передбачає сформованість нестандартного мислення, володіння інноваційною стратегією та тактикою, гнучкої адаптації до змін змісту та умов професійної діяльності; комунікативна компетентність, що включає розвинуту мову, володіння іноземними мовами, сучасними засобами зв'язку та основами комп'ютерної грамотності, вміння складати документацію; соціально-економічна компетентність, що передбачає володіння основами сучасної економіки, знання законів про фізичну культуру і спорт, основи права.

Результати професійної діяльності вчителя залежать від широти й гнучкості розуму. Для того, щоб стати компетентним, вчитель фізичної культури повинен багато знати. Зокрема, він має оволодіти психологією, педагогікою, знаннями дисциплін медико-біологічного циклу, теорією і методикою фізичного виховання, методикою комп'ютерних технологій.

Висновок. В період сучасного розвитку освіти закономірно постає питання про теоретико-методичні основи навчання і виховання майбутніх вчителів фізичної культури. Освітні парадигми академічна, технологічна, особистісна дозволяють вирішити це питання через об'єднання позитивних надбань викладачів з врахуванням реальних можливостей навчального процесу студентів.

Отже, провівши аналіз науково-методичної та психолого-педагогічної літератури з проблеми професійного становлення майбутнього вчителя фізичної культури нами визначено складові професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури та виділено, що належить до вимог професійної підготовки вчителя, котрі в свою чергу сприятимуть покращенню підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у вищому навчальному закладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексюк А. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник / А. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
2. Балл Г. Професійна діяльність і підготовка до неї у контексті розвитку особистості та становлення її духовності / Г. Балл // Творча особистість у системі неперервної професійної освіти : мат. Міжнар. наук. конф. / [за ред. С. Сисоєвої і О. Романовського]. – Харків : ХДПУ. – 2000. – С. 34–39.
3. Беспалько В. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалиста / В. Беспалько, Ю. Татур. – М. : Высшая школа, 1989. – 141 с.
4. Вікторов В. Основні критерії та показники якості освіти / В. Вікторов // Вища освіта України. – 2002. – № 1. – С. 54–59.
5. Воляннюк Н. Загальна характеристика педагогічної позиції спеціаліста з фізичної культури та спорту / Н. Воляннюк // 36. наук. праць філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ, 2000. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 40–43.
6. Живага С. Роль фізкультурної освіти в підвищенні ефективності фізичного виховання учнів / С. Живага // Освіта і управління. – 2005. – Т. 8. – Ч. 3. С. 85–89.
7. Жигло О. Педагогічні умови професійного зростання викладача вищого навчального закладу : автореф. дис. / О. Жигло. – Вінниця, 2006. – 21 с.
8. Заїка Є. Комплекс вправ для розвитку пізнавальних стратегій учнів / Є. Заїка, І. Зуєв // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – № 12. – С. 30–34.
9. Ильин Е. Психологическая характеристика деятельности личности учителя физической культуры. / Е. Ильин // Психология физической культуры. – М., 1987. – С. 9–75.
10. Кандиба П. Професійно-психологічні дії вчителя, тренера, викладача при вирішенні конфліктних ситуацій. / П. Кандиба // Теорія та методика фізичного виховання. – 2003. – № 2. – С. 34–36.

11. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір / Затверджено наказом МОН № 998 від 31. 12. 2004р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average/topic/rozv/knc.doc>.
12. Овчарук О. Ключові компетентності: Європейське бачення / О. Овчарук // Управління освітою. – Серпень, 2003. – Спец. випуск. – С. 6–9.
13. Омеляненко В. Розвиток у старшокласників покликання до педагогічної спеціальності «Вчитель фізичної культури» : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. Омеляненко. – Тернопіль, 1995. – 24 с.
14. Сущенко Л. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : монографія / Л. Сущенко // Запоріжжя ЗДУ, 2003. – 442 с.
15. Тимошенко О. Теоретико-методологічні засади оптимізації професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах : автореф. дис... доктора пед. наук. 13.00.04 / О. Тимошенко. – К., 2009. – 45с.
16. Фіцула М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. [для студ. вищих пед. закладів освіти] / М. Фіцула. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2005. – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – 168 с.
17. Худолій О. Концептуальні підходи до розробки програми наукових досліджень у фізичному вихованні / О. Худолій, О. Іващенко // Теорія і методика фізичного виховання. – 2004. – № 4. – С. 2–5.
18. Шиян Б. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття / Б. Шиян // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні : зб. наук. пр. – Рівне : Принт Хауз, 2001. – Вип. 2. – С. 371–377.

УДК 378.091.2+373.5: [614.8:379.8]

*Роман ЯКИМ,
Марія ЯВІР
(м. Дрогобич)*

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ В АСПЕКТІ ПРОФЕСІЙНОГО РИЗИКУ

У статті обґрунтовується важливість культури безпеки як невід'ємного компоненту компетентності педагога. Здійснено аналіз основних компонентів культури безпеки професійної складової майбутніх вчителів технологій в аспекті професійного ризику.

***Ключові слова:** культура безпеки, компетентність, педагог, професійний ризик.*